

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/562,Bydgoski-marzec-1981-Czas-przelomu-w-dziejach-NSZZ-Solidarnosc-Bydgoszcz-19-marc.html>
27.04.2024, 19:16

„Bydgoski marzec 1981. Czas przełomu w dziejach NSZZ »Solidarność«” - Bydgoszcz, 19 marca 2004 r.

W 23 rocznicę „wydarzeń bydgoskich” – podczas których 19 marca 1981 r. funkcjonariusze jednostek specjalnych MSW w Bydgoszczy siłą usunęli z sali obrad Wojewódzkiej Rady Narodowej delegację „Solidarności”, a następnie brutalnie pobili trzech delegatów: Jana Rulewskiego, przewodniczącego Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność”, Michała Bartoszcze i Mariusza Łabentowicza – odbyła się w Bydgoszczy w Ratuszu Miejskim dyskusja panelowa na temat „Bydgoski marzec 1981 r. Czas przełomu”. Organizatorami, obok Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN w Gdańsku – Delegatura w Bydgoszczy, byli także: Zarząd Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność”, Zarząd Miasta Bydgoszczy i Stowarzyszenie „Klub Bydgoski”.

*

Na temat wydarzeń, które wywołały najostrzejszy od czasu zakończenia strajków sierpniowych w 1980 r. konflikt, dyskutowali ze sobą po raz pierwszy po 23 latach, przedstawiciele „Solidarności”: Jan Rulewski, który po pobiciu znalazł się wówczas w szpitalu i Jarosław Wenderlich, ówczesny rzecznik prasowy bydgoskiego MKZ – oraz osoby stojące po drugiej stronie barykady: Roman Bąk, który jako wicewojewoda bydgoski podjął decyzję o interwencji i

Obrady Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy
19 marca 1981 r.

Zbigniew Bartel, ówczesny przewodniczący bydgoskiego ZSMP, ale także radny, bezpośredni uczestnik wydarzeń. Wprowadzenie do dyskusji, przybliżające tło wydarzeń, wygłosili dwaj historycy Biura Edukacji Publicznej IPN: dr Tomasz Chinciński z Bydgoszczy i Grzegorz Majchrzak z Warszawy. Moderatorem dyskusji był Janusz Krupski - Zastępca Prezesa IPN.

Obrady Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy
19 marca 1981 r.

Dyskusję poprzedziła kilkudziesięciominutowa prezentacja fragmentów reportażu Katarzyny Marcysiak „Marzec '81”. Po emisji reportażu głos najpierw zabrali historycy IPN. Dr Tomasz Chinciński powiedział o kulisach wydarzeń – na podstawie odnalezionych w warszawskim archiwum IPN dokumentów dotyczących operacji o kryptonimach „Noteć” i „Sesja”. „Kryptonim »Noteć« nadano 16 marca po południu operacji, której celem miało być wyprowadzenie przy użyciu siły rolników okupujących siedzibę Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego przy ulicy Dworcowej 87. Milicja nie przystąpiła tam jednak do interwencji, dokonano 18 marca przegrupowania oddziałów przygotowanych do wykonania operacji o kryptonimie »Noteć« – w celu ochrony Urzędu Wojewódzkiego, w którego gmachu 19 marca odbyła się sesja WRN, na której delegacja »S« miała przedstawić problemy strajkujących rolników. Dopiero 19 marca, po tym jak delegacja »S« nie chciała opuścić sali obrad WRN w odpowiedzi na nieudzielenie jej głosu i wcześniejsze przerwanie obrad sesji Rady, odstąpiono od operacji »Noteć« i przystąpiono do przygotowania planu działania o kryptonimie »Sesja«, który zakładał wyprowadzenie delegacji »Solidarności« z budynku Urzędu Wojewódzkiego przy użyciu siły fizycznej”.

Grzegorz Majchrzak powiedział o działaniach aparatu bezpieczeństwa wobec „Solidarności”, o prowadzonej przez SB ochronie działaczy Związku, ze szczególnym uwzględnieniem wydarzeń marcowych. Zwrócił uwagę, że „kryzys w stosunkach władzy ze społeczeństwem sięgał zenitu, przy czym poparcie społeczne dla »Solidarności« było wtedy największe w historii Związku, jednak po podpisaniu porozumień: »warszawskiego« i »bydgoskiego« zaczęło spadać. Od czasu wydarzeń bydgoskich Służba Bezpieczeństwa zintensyfikowała rozpracowywanie działaczy »Solidarności«. Następnie wypowiedzieli się uczestnicy tamtych wydarzeń.

„Zabrzmiało to humorystycznie, ale był tylko jeden szatniarz, dlatego radni wolno odbierali płaszcze. Jan Rulewski, miał czas, by ich zatrzymać” – powiedział Roman Bąk. Jednak licznie zgromadzona publiczność domagała się bardziej konkretnego wyjaśnienia motywów decyzji ówczesnych władz o interwencji i zadawała liczne pytania. Odpowiadając na nie, Roman Bąk uchylał się od przedstawienia konkretów, przyznał jedynie, że decyzję o interwencji podjął nie on, lecz jego zwierzchnicy.

Jan Rulewski powiedział o postawie i nastrojach działaczy bydgoskiej „Solidarności” w dniu 19 marca, ale także w przeddzień VI sesji WRN.

Jarosław Wenderlich przedstawił sytuację prawną pozostałej na sali WRN delegacji „Solidarności”, zwracając uwagę, że „mimo formalnego zamknięcia posiedzenia WRN, pozostanie na Sali obrad części radnych wraz z zaproszonymi gośćmi nie stanowiło należytego uzasadnienia podjęcia przez wicewojewodów bydgoskich decyzji o użyciu sił porządkowych. Zgodnie bowiem z regulaminem rad narodowych była to forma

konsultacji radnych z wyborcami, mająca na celu określenie działań tychże radnych.”

W trakcie debaty postawiono pytanie: kto jest winien użycia siły 19 marca 1981 r.? Odpowiedź na to pytanie może się kryć w przejętych właśnie przez Instytut Pamięci Narodowej aktach śledztwa z 1981 r. o pobicie przez milicję Jana Rulewskiego, Michała Bartoszcze i Mariusza Łabentowicza – uważa Edmund Krasowski dyrektor gdańskiego Oddziału IPN. Śledztwo to prowadzone przez prokuratorów podległych władzom PRL zostało umorzone po paru miesiącach z powodu „niewykrycia sprawców”. Niewykluczone, że IPN podejmie w tej sprawie śledztwo, bowiem Leszek Walczak, obecny przewodniczący Zarząd Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność”, oświadczył w czasie dyskusji, że złoży w tej sprawie doniesienie o popełnieniu przestępstwa.

*

Dyskusja cieszyła się dużym zainteresowaniem, przysłuchiwało się jej około 200 osób, z których około 50 stanowiła młodzież szkół średnich. Temat wzbudził duże zainteresowanie, zadawano wiele pytań uczestnikom panelu.

Zdjęcia pochodzą ze zbiorów archiwum Instytutu Pamięci Narodowej.